

Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

Titel: Prisstigningen

Ophav:

Ressourcetype:

Ressourcetype:

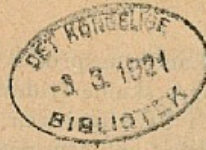
Emne: Partiprogram, partiprogrammer, program

Opstilling: DA-småtryk. Politik 8

Relateret:

Copyright: Billedet er muligvis beskyttet af loven om ophavsret

Fortroligt.

Prisstigningen.

UNDER den Agitation, der af Konservative, Venstre og Erhvervsparti har været drevet mod de Reguleringsforanstaltninger, hvis Grundlag Oppositionen havde været med til at skabe, førte man stadig Folk ind paa den Forestilling, at naar Statens Indgriben hørte op eller indskrænkedes, vilde den frie Konkurrence gøre sig gældende og de økonomiske Forhold falde naturligt til Rette omtrent som før Krigen. Erfaringen har nu noksom vist, hvor uholdbar denne Opfattelse var. I de Maaneder, Ministeriet Neergaard nu har styret, har det bevaret nogle Reguleringer og Rationeringer, ophævet andre og hindret Forsøgene paa en Valutaregulering.

Resultatet er en stærkt voksende *Dyrtid*. Efter Statistisk Departements Opgørelse var Prisstigningen indtil Januar 1920: 142 pCt. af Prisen i 1914; i Juli 1920 var den steget til 162 pCt. Denne Stigning i Danmark har fundet Sted samtidig med, at der i Forsommeren var et Prisfald ude i Verden, som bragte Gennemsnitstallene omtrent ned til Standpunktet fra Januar 1920, til Trods for, at der i Foraarsmaanederne havde været en stærk Stigning.

Dette har den direkte Følge, at Dyrtidstillæget, der i Forvejen var forøget med 5 Gange 54 Kr. (se Tjenestemandsløven i Rigsdagsaarbogen 1918—19), altsaa 270 Kr. aarlig, nu forhøjedes igen med $6 \times 54 = 324$ Kr. For det Halvaar, Beregningen gælder, Oktober 1920—April 1920, bliver det 162 Kr.; det vil i det Halvaar forøge Statens Udgift til Tjenestemandslønninger med ca. 10 Millioner, for et Aar altsaa med ca. 20.

Samtidig er Arbejdslønningerne efter den i Foraaret sluttede Overenskomst mellem Arbejdsgivere og Arbejdere som direkte Følge af Prisstigningen forøget med 12 Øre Timen.

Disse Stigninger bringer ny Prisstigning med sig. Desuden er, som Statistisk Departement fremhæver, netop efter at denne Beregning er foretaget, begyndt en ny stærk Prisstigning; det er Ophævelsen af Maksimalpriser og den stigende Forringelse af de danske Penges Værdi, der er Grund dertil. Fortsættes Udviklingen i dette Spor, driver vi ind i en Dyrtid, Danmark endnu ikke har kendt Sidestykke til. I Foraaret, da det politiske Omslag skete, var en amerikansk Dollars i en Pris af ca. 5 Kr. 50 Øre; den havde en Tid været højere oppe, men det var lykkedes ved de Bestræbelser, der fandt Sted i Forstaaelse med Ministeriet, at faa den nedad igen; nu er den over 7 Kr. værd. Stigningen har i de sidste 4—5 Maaneder været lige saa stor som i hele Krigstiden.

Handelsbalancens daarlige Stilling er fortsat i 1920. I 1919 beregnedes Indførslen til 2500 Mill. Kr., Udførslen til 900 Millioner; det begrundedes

for en væsentlig Del med, at Landbrugsproduktionen ikke ret var kommet i Gang, og at de tomte Lagre skulde fyldes. Disse Grunde foreligger ikke længere, men Forskellen i Prisstigningen paa Kul og talrige Raastoffer, vi skal indføre, og Prisstigningen paa de Landbrugsvarer, vi udfører, er bevaret, ja steget, og den lave Kurs paa danske Penge volder stedse mere Skade. I første Halvaar af 1920 er Resultatet, at der er indført for ca. 1400 Mill. Kr., udført for ca. 800 Millioner. Hvis man i Tide havde fulgt Ministeriet Zahles Forslag (se Valgbogen til Julivalget S. 21), kunde denne Bevægelse være alvorlig modvirket; det hindredes den Gang af »Venstre« og Konservative i Landstinget, og da Ministeriet Neergaard traadte til, *vilde* det intet gøre; det skulde efter Madsen-Mygdals Teorier altsammen ordne sig selv. Nu er der omsider opstaaet en vis Bekymring selv i Ministeriet herved; man har ment, at noget maatte der foretages; der er da sidst i August nedsat en *Kommission*; den har ikke Myndighed til at foretage noget; det er kun en forberedende *Kommission*, der skal stille Forslag; saa det er tvivlsomt, om der bliver noget som helst praktisk Resultat deraf. Kyndige Folk som Bankdirektør *Poulsen* og Redaktør *Thalbitzer* har udtalt, at nu var Tiden spildt i de afgørende Maaneder. Sikkert er det, at den Stædighed, der her er vist fra Regeringens Side, har kostet Landet overmaade mange Penge og bidraget meget til den Prisstigning, der i stigende Grad forvirrer alle økonomiske Forhold.

Den fremtidige Militærordning.

Det radikale Venstre har i Militærkommissionen stillet positive Forslag om en vidtgaaende Indskrænkning af det danske Militærvæsen.

I Overensstemmelse med Forbundspagten for »Folkenes Forbund« gaar vi ud fra, at Staterne maa gaa videre og videre i Afrustning. Foreløbig skal ved Forhandling mellem de enkelte Stater og Forbundsraadet træffes Bestemmelse om *en højeste Grænse* for hver Stats Militærvæsen. Om ti Aar skal ny Bestemmelse træffes, og Forudsætningen er, at man da skal gaa længere ned med Grænsen.

Hvornaar Forhandlingerne om Maksimumsgrænsen begynder, vides ikke. Spørgsmaalet er *ikke* paa Dagsordenen ved det *Delegeretmøde* af »Folkenes Forbund«, der skal holdes i November. Danmark kan ikke afvente Resultatet af disse Forhandlinger, før det indskrænker sit Militærvæsen. Dette vil, hvis Militærordningen af 1909 fuldt ud skal anvendes, koste 70—80 Mill. Kr. om Aaret; det koster i Aar noget mindre, idet der efter Initiativ fra Det radikale Venstre foretoges en Række Besparelser ved Indkaldelse af mindre Mandskab (4000 Mand mindre end sædvanlig), ved Opgivelse af Efteraarsovelserne, ved Standsning af Anskaffelser af Ammunition og Uniformer, Nedlæggelse af Landbefæstningen og Fæstningsartilleriet o. s. v. Men skal den gamle Ordning bestaa i flere Aar, vil man atter komme op paa den fulde Udgift. Allerede af den Grund bør Overgangstiden være kort. Desuden medfører denne en stedse større Opløsning blandt Befalingsmændene, der ikke ved, om deres Stillinger bevarer, og som derfor i stort Tal søger bort.

Det radikale Venstres Repræsentanter i Militærkommissionen har derfor søgt at fremme Arbejdet det mest mulige, til Trods for, at det ikke har været muligt at faa de Konservative og Venstre til at tilkendegive

deres Standpunkt. De radikale Medlemmer har indbragt Forslag, hvis Hovedindhold er følgende:

Hærens og Flaadens Hovedopgave bliver at varetage Danmarks Neutralitets- og Folkeforbundsopgave i Tilfælde af Krig mellem fremmede Magter og med dette Formaal at udføre Kystbevogtning- og Grænsebevogtningstjeneste samt Neutralitetsbevogtningen paa Søterritoriet; for Flaadens Vedkommende kommer dertil en Række Opgaver med civilt Formaal: Fiskeriinspektion i de nærliggende Farvande samt ved Island og Færøerne, Søopmaaling, Repræsentationsrejser af Hensyn til Handelsinteresser og lign.

Det foreslaas at indskrænke *Hæren* saaledes, at en aarlig Uddannelse af 3000 Mand er tilstrækkelig. Nu indkaldes 12—13,000. Desuden foreslaas Tjenestetiden forkortet, ved Fodfolket saaledes til 4 Maaneder i Stedet for $5\frac{1}{2}$; 4 Maaneder er den Tid, der i Sikringsstyrkeperioden ansaas for tilstrækkelig. Ogsaa for Ingeniører, Rytteri og Feltartilleri foreslaas en meget kortere Tjenesetid end den nuværende. Kyst- og Fæstningsartilleriet bortfalder helt, idet Kystbefæstnings- og Søbefæstningsanlæggene foreslaas nedlagte, saaledes som det allerede er gennemført for Landbefæstningen.

Den almindelige Værnepligt foreslaas afskaffet. De 3000 Mand foreslaas tilvejebragt ad Frivillighedens Vej, saaledes at ingen tvinges til at være Soldater. Der er ikke Tale om *en hvervet Hær*; en saadan bestaar af Mandskab, der er hvervet paa en Aarrække, saaledes at Soldatertjenesten bliver deres Livsgerning, hvilket let fører til, at de føler sig som en Stat i Staten. Man tænker sig følgende Fremgangsmaade: der optages som nu Fortegnelse over de tjenstdygtige Unge; Antallet vil være ca. 20,000 aarlig; der trækkes Lod mellem disse, og man tager derpaa de 3000 med de laveste Nr., som ikke erklærer, at de ønsker sig fritagne for Soldatertjeneste. Ved denne Fremgangsmaade søges undgaaet, at en enkelt Folkeklasse særlig søger til denne Tjeneste. Hvor praktiske Hensyn muliggør det, skal Soldaterne have Ret til at vælge, om de vil bo paa Kaserne eller selv sørge for Kvarter mod en vis Godtgørelse; de faar fuld Bispising og Beklædning og en rimelig Lønning, og ved Hjemsendelsen udbetales der dem et samlet Beløb, f. Eks. 150 Kr. for hver Maanedes Tjeneste. Deres Tjenestetid giver dem, hvis de siden gaar i Statens Tjeneste, Ret til en større Anciennitet med Hensyn til Lønnings- og Pensionsberegning, ligesom de eventuelt indføres visse Skattelettelser for dem. I Tjenestetiden faar de Undervisning i praktiske nyttige Fag, saa vidt mulig efter eget Valg. Uddannelsen af de 1800 Mand, der aarlig uddannes ved Fodfolket, foregaar i 3 Hold, saaledes at der til enhver Tid kun er ca. 600 Mand til Uddannelse; derved opnaas, at der kun udkræves et ringe Antal Befalingsmænd til Uddannelsen.

Ved denne Ordning frigøres store Værdier; ikke blot kan de Strækninger, der nu anvendes til Fæstningsanlæg, anvendes til andet Brug, men talrige Kaserne og Eksercerpladser frigøres. I København vil man saaledes i al Fald kunne frigøre Kuppet, Livgardens Kaserne eller Sølv-gadens Kaserne, Baadsmændsstrædes Kaserne, Wildersgades og Frederiksholmsgades Kaserne samt store Pladser m. m., der nu optages af Militæretaten.

For *Flaadens* Vedkommende foreslaas en Indskrænkning fra ca. 37,000

Tons til 20,500; de nuværende Kystforsvarsskibe foreslaas helt opgivne; derimod bevares Krydsere, Torpedobaade og Undervandsbaade beregnede til Repræsentation, Inspektion og til Bevogtning af Kyster og Søterritorierne i Krigstilfælde. Det Mandskab, der aarlig uddannes, foreslaas formindsket til ca. 1000, Halvdelen af det nuværende, og Tjenestetiden ansat *indtil* 6 Maaneder; Mandskabet foreslaas tilvejebragt paa samme Maade som til Hæren.

Udgifterne til en saadan Ordning er af de militære Myndigheder regnet til $4\frac{3}{4}$ Million til Hæren og $4\frac{1}{4}$ Million for Flaaden, naar man regner med Priserne fra før 1914. Gaar man ud fra, at Omkostningerne nu vil være $2\frac{1}{2}$ Gang saa høje, giver det en Udgift paa $22\frac{1}{2}$ Million aarlig, **altsaa et halvt Hundrede Millioner aarlig mindre end Ordningen af 1909**, gennemført under de nuværende Forhold. Dertil vilde komme nogen Udgift, fremkaldt ved den bedre Betaling af Soldaterne. Den kan højst beløbe sig til 4 Millioner Kr., men da der efter den nuværende Ordning paalægges Befolkningen en 5 Gange større Ydelse i Tjenestedage uden tilsvarende Vederlag, betyder dette, at der nu paalægges en Byrde af ca. 20 Millioner Kr. udover de 70—80 Millioners Udgift. —

Disse Forslag er forelagt i Hovedtrækkene, og Kommissionen har anmodet Ministeriet om at udarbejde Forslagene i Lovform. Man havde ventet, at dette Arbejde kunde været færdig til 1. August, men dette er ikke blevet Tilfældet; det ventes efter Hr. Berntsens Meddelelse nu tilendebragt i September. —

De andre Partier har ikke villet tage Standpunkt til Forslagene. *Socialdemokraterne* erklærer, at de ønsker fuld Afrustning, men med Bevarelse af et Grænse- og Søpoliti; de har foreløbig ikke oplyst, hvorledes de tænker sig dette, saa det kan ikke vides, hvor meget det vil afvige fra Det radikale Venstres Forslag.

Det konservative Parti og Venstre har hidtil kun søgt at trække Tiden ud; alle Forslag om Indskrænkninger har mødt Modstand hos dem. De bevarer foreløbig det dyre, byrdefulde Militærvæsen og den tvungne Soldatertjeneste paa ganske ubestemt Tid uden at ane, hvad de siden vil.

Aldersrente og Invaliderente.

1903 nedsattes en Kommission til Overvejelse af Alderdoms- og Invaliditetsforsikring. 1914 afgav den Betænkning. Flertallet af Medlemmerne, hvoriblandt næsten alle »Venstres« Repræsentanter (af de nu virkende Jensen-Sønderup og J. Frandsen) foreslog, at man skulde gaa over til *en tvungen Forsikring* baade med *Alder og Invaliditet*, hvorimod et Mindretal, til hvilket hørte de radikale og socialdemokratiske Medlemmer, foreslog, at man skulde bygge paa den bestaaende Alderdomsforsørgelses Grund med de Forbedringer, Erfaringerne begrundede.

I Krigstiden var Forholdene ikke egnede til at tage disse Spørgsmaal op; i December 1917 indbragtes fra socialdemokratisk Side et Forslag i Tilslutning til Kommissionens Mindretal. Det blev ikke færdigbehandlet i Rigsdagen, men i December 1919 indbragtes to *Regeringsforslag* om *Aldersrente* og om *Invaliderente*.

Det første gør *Aldersrenten* til en *Ret* for Personer over 60 Aar, der *ikke* er dømt for vanærende Handling, *ikke* ved egen Skyld har forringet

deres økonomiske Stilling, *ikke* i de sidste 3 Aar har nydt Understøttelse med Fattighjælps Virkning, *ikke* i de sidste 5 Aar er fundet skyldig i Løsgængereri, drikfældigt Levned eller lign., alt efter følgende Regler:

Renten skal dels udgøre *et fast Beløb*, dels derudover, hvad der efter Kommunalbestyrelsens Skøn anses for nødvendigt for Vedkommende.

Det faste Beløb er i	København og		
	Byer over 20,000:	Andre Byer:	Paa Landet:
For Ægtepar, hvor begge er over 60 Aar	780 Kr.	710 Kr.	640 Kr.
Enlige Mænd og Ægtepar, hvor kun Manden er 60	420 »	380 »	340 »
Enlige Kvinder og Ægtepar, hvor kun Hustruen er 60	360 »	330 »	300 »

Hvis Vedkommende venter til en højere Alder, forhøjes det aarlige Beløb i Forhold dertil. For et Ægtepar, hvor begge er over 60, og hvor man venter med Aldersrenten, til den ene er fyldt 66, bliver Renten for Eks. i København 1230 Kr.

Beløbene skal imidlertid forøges, hvis Priserne stiger, efter lignende Regler som for Tjenestemændene; for et Ægtepar forøges saaledes Aldersrenten med 30 Kr. for hver 54 Kr., Dyrtidstillægget stiger for Tjenestemændene.

Ved Ansættelsen af Aldersrente tages intet Hensyn til Indtægt under 600 Kr., for Ægtepar 900 Kr. aarlig. Af Indtægtsbeløb paa 600—800 (900—1200) fradrages Halvdelen fra Aldersrenten, mellem 800 og 1000 (1200—1500) fradrages $\frac{3}{4}$; Indtægten derudover fradrages fuldtud.

Et Ægtepar i København, hvor begge er over 60, som tager Renten straks og intet har opsparet, vil saaledes have 780 Kr. i Aldersrente at leve af; et Ægtepar, der venter til 66 Aar og har en egen Indtægt paa 1500 Kr., faar 855 Kr. i Aldersrente og naar saaledes til 2355 Kr. eller omtrent 3 Gange Beløbet for dem, der intet har opsparet og ikke venter. Paa denne Vis skabes den Spore til Sparsommelighed og Udholdenhed, som savnes i den nugældende Lov.

Det er ikke paa Forhaand til at beregne, hvor store Udgifter Gennemførelsen af dette Forslag vilde medføre. Udgiften til Alderdomsunderstøttelse er i de sidste Aar steget stærkt paa Grund af Prisstigningen. 1913—14 var den ialt 14 Millioner, i 1918—19 opgøres den til 34 Millioner.

Udgiften til Udbetalingen af de faste Takster efter Forslaget er af Statistisk Departement beregnet til 30 Millioner; men dertil vilde komme Forhøjelserne paa Grund af Dyrtiden, samt de Beløb, Kommunerne for en Del af de Understøttede vilde finde nødvendige ud over Taksterne, og endelig kan det antages, at betydelig flere vilde begære Understøttelsen, naar denne blev en Ret. Antallet af direkte Understøttede, Familieforsørgere eller enlige Personer, er nu godt 70,000; Mændene over 60 Aar er 125,000; Kvinder over 60 med Fradrag af gifte er 90,000; men langt fra alle disse vilde begære Aldersrenten, og mange vilde vente til en højere Alder.

Forslaget om *Invalidere* giver under lignende Betingelser som for Aldersrente Ret til Invalidere til Personer under 60 Aar, der er Med-

lemmer af Sygekasser, hvis deres Arbejdsevne er nedsat til $\frac{1}{3}$ af den fulde Arbejdsevne. Størrelsen skal være som Aldersrenten. Ogsaa her er Udgiften vanskelig at beregne. Den er af Statistisk Département anslaaet til ca. 10 Millioner Kr. aarlig.

Forslagene gik ud paa, at Staten skulde betale Halvdelen af Aldersrenten samt af det Beløb, der af Kommunerne anvendtes til Invalidere- rente ud over de faste Beløb, medens Staten skulde tage $\frac{2}{3}$ af det faste Beløb til Invalidere- renten.

Venstre og Konservative anvendte megen Kritik overfor Forslagene; de gik ikke samlede imod deres Princip, men vilde ikke være med til Forhandling om dem nu, da de paastod, at der ikke var Dækning for Udgifterne. Disse anslog de meget højt til Beløb, som de maaske, hvis Priserne holder sig, kan naa en Gang i Fremtiden. Det paavistes af Indenrigsministeren, at selv om Udgifterne straks blev betydelig større end efter Statistisk Departements Beregning, vilde der dog i indeværende Finansaar, naar en Del af Dyrtidslovgivningen afvikledes, efter Finanslovsbevillingerne være Penge nok. Og endelig pegedes der paa, at der ved Indskrænkning af Militærvæsenet kunde spares 40—50 Millioner aarlig, et Beløb, der næppe vilde blive naaet for det første ved Gennemførelsen af disse Love.

Jordlovene.

I den senere Tid har der i den moderate Presse staaet en Meddelelse om Forholdene vedrørende Jordlovenenes Administration, hvor Landbrugsministeren forklarer det nuværende Ministeriums Villighed til hurtigst at gennemføre Lovene og skaffe de fornødne Penge dertil i Mod- sætning til det radikale Ministerium. Sagen forholder sig saaledes:

Da Jordlovene var vedtagne den 4. Oktober 1919, gav Justits- og Landbrugsministeren straks, idet de i Loven fastsatte Tidsfrister ved Overenskomst hævedes, Tilladelse til at begynde Arbejdet med Udstykning af Egholm, ca. 400 Td. Land, og Fællesmosen og Trundholm, ca. 328 Td. Land. Kirkeministeren skaffede al den Præstegaardsjord frem, det var muligt at faa, ialt 63 Gaarde med ca. 3000 Td. Land. Jordlovsudvalget blev nedsat, Arbejdet udført og Jorden udstykket og fordelt til 1. April 1920, til Trods for, at hele Administrationen skulde fastlægges og det praktiske Arbejde udføres i Løbet af den korte Tid. Landbrugsminister Madsen-Mygdal meddeler, at han af Niels Frederiksen har forlangt en samlet Plan for Udstykningen. Dette kan ikke ske, før Ansøgningerne om Jord er indgaaet den 1. September. Niels Frederiksen har som Formand for Jordlovsudvalget anmodet Ministeriet om at maatte angive saa mange Lensgaarde som muligt til Udstykning i det kommende Foraar, før Ansøgningerne indkaldes, og om at der skaffedes saa megen Jord som muligt frem til Foraaret. Naar Ansøgningerne er indgaaede, der bliver ca. 2000 Kvalificerede, vil der fra vor Side blive tilstillet Ministeriet Anmodning om, at den nødvendige Jord, ca. 15,000 Td. Land, og de nødvendige Penge, ca. 18 Mill. Kr., stilles til Raadighed til Udstykningen.

Hvad Pengene til Jordlovenenes Gennemførelse angaar, skal der ved Ophævelse af Len- og Stamhuse tilvejebringes ca. 100 Mill. Kr., som

skal anvendes til dette Formaal. Finansminister Brandes sendte i sin Tid (Vinteren 1919—20) til Landbrugsminister Kr. Petersen en Skrivelse om, at der ikke paa det Tidspunkt kunde stilles mere end 2 Mill. Kr. til Raadighed af Statskassen til Jordlovenes Gennemførelse. Denne Skrivelse ligger i Landbrugsministeriet. Den har — dette er det vigtigste — inidertid en Paategning om, at disse 2 Mill. Kr. er forstaa som angaaende Penge af Statskassen — udover hvad Lensloven indbringer. I Foraaret 1919 fik daværende Justitsminister Zahle en Redegørelse — udarbejdet af Fuldmægtig Brask under Lenssekretær Ingerslevs Fraværelse — som udviste, at mange Millioner Kr. kunde forventes at indkomme fra Lensafløsningen i en nær Fremtid. Derefter syntes der foreløbig at være god Udsigt til Penge til Jordlovenes Gennemførelse.

Zahle var ivrig for at sikre disse Penges Tilstedeværelse i rette Tid. Han havde derfor planlagt et Møde den 29. Marts om denne Sag. Lensafløsningens praktiske Konsulent, Sagfører Bertelsen, Høng, var tilsagt til Møde om Middagen den 29. Marts, og det var Zahles Mening at tilkalde de Embedsmænd, som har med Lensafløsningen at gøre, til dette Møde for at faa fremmet Lensafløsningen hurtigst muligt og faa Vished for, hvor mange Penge der ad denne Vej kunde stilles til Raadighed for Jordlovenes Gennemførelse uden Ophold. Kr. Pedersen og Zahle vilde, hvis der ikke skabtes Vished for, at tilstrækkelige Penge gennem Lensafløsningen tilvejebragtes rettidigt, tage en ny Forhandling med Brandes om, at Staten lagde nogle flere Penge ud end de 2 Mill. Kr., eventuelt ydede Tilskud til Jordlovenes Gennemførelse. Denne maatte ikke forsinkes.

Den 29. Marts om Formiddagen blev Ministeriet Zahle afskediget. Der ved hindredes det heromhandlede Møde; men det fremgaar heraf, at Zahle lige til hans Ministeriums sidste Levedag i sin Egenskab af Justitsminister interesserede sig for at skaffe Lensafløsningen fremmet mest muligt og tilvejebringe de fornødne Midler til Jordlovenes skyndsomste Gennemførelse.

I Ministeriet Zahles Tid blev det offentligt meddelt, efterhaanden som Begæring indløb fra de forskellige Len- og Stamhuse om Afløsning. Der ved blev der givet Landarbejderne Landet over Meddelelse om, paa hvilke Egne af Landet Jordudstykningskningen kunde ventes i en nær Fremtid. Det tjente til Vejledning for dem, der begærede Jord. Disse Offentliggørelser er desværre standset, som der i det hele ikke synes at være Dampfart over Arbejdet paa Lensafløsningens Gennemførelse.

Den stærke Efterspørgsel efter Jord, der ingenlunde kan tilfredsstilles, viser iøvrigt noksom, hvor skadeligt det har været, at »Venstre« og Konservative hindrede Gennemførelsen af Retten til at ekspropriere Jord til Udstykning fra de meget store Ejendomme. (Se derom Valgbogen for Julivalget S. 22 flg.).

Der vil ganske sikkert i Aar indkomme ca. 2000 Ansøgninger om at faa Jord fra Staten, og en Stikprøve viser, at ca. 90 pCt. af Ansøgerne vil være velegnede til at faa deres Ansøgning bevilget. Til de 1800 velegnede Ansøgere er der Brug for ca. 18,000 Tdr. Land Jord og ca. 18 Mill. Kr. til Laan til Bebyggelsesompostninger.

Penge og Jord kunde vel nok skaffes fra Lensafløsningen, naar den

fremmedes meget hurtigt, i værste Fald kunde Staten staa i Forskud for nogle Millioner en kortere Tid; men i Længden vil der behøves mere Jord, end Lensloven kan give. Derfor er Ekspropriationsloven nødvendig.

Rodes og M. M.s Exportafgift.

I Krigsaarene har Det radikale Venstres Ministerium paa flere Omraader gennemført, at der opkrævedes en Eksportafgift af visse Landbrugsprodukter. Dette gælder saaledes *Frø*, *Kvæg* og *Kalveskind*. Tillige blev der, da Norge under Blokaden truedes med Nød, solgt en Del *Brødkorn* til den norske Stat til en betydelig højere Pris end den, Staten havde betalt Landbruget.

Fra saavel Venstres som Landboforeningernes Side er dette Forhold i Agitationen blevet udnyttet til det yderste, idet man har anført, at disse Eksportafgifter saavel som Statens Fortjeneste paa Salget af Brødkorn var den uretfærdigste Særbeskatning af Landbruget.

Det maatte derfor undre, at *Madsen-Mygdals* Kornlovsforslag som finansielt Grundlag netop havde Eksportafgiften paa Vaarkorn og Statens Fortjeneste paa Salg af Brødkorn, og fra Det radikale Venstres Side kan det med Rette hævdes, at der her ikke blot er Tale om at paalægge Landbruget Afgifter af samme Art som dem, man før skældte det radikale Styre ud for, men at *Madsen-Mygdals* Forslag netop i Modsætning til de under det radikale Ministerium gennemførte Ordninger med Sandhed kan betegnes som *en Særbeskatning af Landbruget*.

Dette fremtræder klart, naar man sammenligner Anvendelsen af de Beløb, som tidligere er kommet ind gennem saadanne Afgifter, og den af *Madsen-Mygdal* nu foreslaaede Anvendelse af Korneksportens Overskud.

Eksportafgiften paa *Frø* anvendtes til at nedsætte Prisen paa de danske Landmænds Frøforbrug til Gavn for den overvejende Del af Landbrugere, som ikke dyrkede Frø, og som gennem denne Foranstaltning skærmedes mod de af de gunstige Eksportforhold skabte Jobberipriser.

Eksportafgiften paa *Kvæg* skyldtes, at England paa et vist Tidspunkt forlangte, at Danmarks Udførsel af Kvæg skulde begrænses til 6000 Stkr. ugentlig. Dette medførte stor Uensartethed i Kvægpriserne, da Prisen paa det udførte Kvæg vilde komme til at ligge betydeligt (ca. 200 Kr. pr. Stk.) over, hvad det øvrige Kvæg kunde sælges til paa Hjemmemarkedet. For at udligne denne Forskel, blev der opkrævet en Afgift af de eksporterede Dyr, og hele Beløbet i Forbindelse med yderligere 30 Mill. Kr. Statstilskud blev gennem en med Slagterne truffet Ordning anvendt til Nedsættelse af Kødpriserne paa det indenlandske Marked. Derved blev der skabt et købedygtigt Hjemmemarked for det Kød, som ikke kunde eksporteres, og samtidig blev Forbruget i nogen Grad ført over fra Flæsk til Kød, hvad der da var ønskeligt.

Den Eksportafgift, som opkrævedes af *Kalveskind* (ialt ca. 2 Mill. Kr.), blev der forinden det radikale Ministeriums Afgang truffet Bestemmelse om at tildele Landboforeningerne og Husmandsforeningerne i et bestemt Delingsforhold i Erkendelse af, at det var Landbrugets Penge, som Krigsforholdene havde nødvendiggjort at opkræve.

Endelig anvendtes den Overpris, Staten fik for Brødkornseksporten til Norge, plus et Statstilskud paa ca. 3 Mill. Kr. til Nedsættelse af Prisen paa den Norgessalpeter, som vi fik til Gengæld for Brødkornet.

I den skarpeste Modsætning til de her anførte Ordninger, hvor de indkomne Afgifter igen anvendtes til Landbrugets Gavn paa forskellig Maade, saaledes som Krigstidens skiftende Forhold dikterede det, gaar Madsen-Mygdals Forslag simpelthen ud paa at lade Overprisen paa det eksporterede Brødkorn og Eksportafgiften paa Vaarkornet idgaa i Statskassen til Dækning af Underskudet ved Rugbrødsordningen i *Stedet for at søge Dækning herfor gennem de af samtlige Skatteydere betalte almindelige Skatter*. En Eksportafgift af særlig Art er Maltafgiften. Under Krigen bragte en Delegation til England Meddelelse om, hvilke Varer vi maatte udføre til Tyskland i Vareudvekslingsøjemed. Deriblandt var Malt. Malt blev derfor udført bl. a. for at faa Kaligødning til Landet, hvorved Udførslen kom Landbruget til Gode. Men da Byg og Malt paa det daværende Tidspunkt laa paa Maltfabrikerne, vilde det være utilbørligt, om disse oppebar en stor Fortjeneste ved Udførslen. Der blev derfor paalagt dem en Eksportafgift, som med Finansudvalgenes og Rigsdagens enstemmige Billigelse blev inddraget i Statskassen efter Beslutning paa Finansloven.

Kirkespørgsmaalet.

Den 19. August forelagde Kirkeminister J. C. Christensen i Landstinget: »Forslag til Lov om et Udvalg for kirkelige Anliggender«. Det paagældende Udvalg skulde bestaa af: 3 Medlemmer valgte af Kirkeministeren, Sjællands Biskop, Biskoppen i de sønderjydske Landsdele, 1 Medlem af det teologiske Fakultet og 1 juridisk Professor, 8 Præster, 23 læge Medlemmer, 3 fra København, 7 fra Østifterne, 8 fra Norrejylland og 5 fra de sønderjydske Landsdele, og endelig 1 Medlem fra Færøerne, ialt altsaa 39 Medlemmer.

Udvalgets Opgave skulde være »at tage under særlig Overvejelse Forholdene, saaledes som de nu findes i Sønderjylland, og Muligheden for en Sammensmeltning af den sønderjydske Landskirke og den danske Folkekirke«.

Som Begrundelse for Forelæggelsen af Forslaget anfører Kirkeministeren, at det af den nordslesvigske Vælgerforening nedsatte kirkelige Udvalg har ønsket et saadant Udvalg nedsat, men Kirkeministeren »glemmer« at meddele, at den nordslesvigske Vælgerforening ikke delte dette Ønske, men tværtimod i sine Bemærkninger til det kirkelige Udvalgs Betænkning udtaler, at den ikke nærer nogen Betænkelighed ved, at det Punkt, der angaar Udvalgs Nedsættelse, helt udgaar.

Som Opgaver, Udvalget først og fremmest skal arbejde med, nævnes Sognerepræsentationen i Sønderjylland og Præsternes Lønningsforhold, men at lade et Udvalg som det foreslaaede beskæftige sig hermed, synes dog lidet formaalstjenligt, da man næppe kan regne med, at ret mange af Udvalgets Medlemmer har ringeste Kendskab til det, de skulde beskæftige sig med. Forslag til Nyordning af de paagældende Forhold kan med Lethed udarbejdes i Ministeriet med Bistand af kyndige Sønderjyder. Nedsættelse af det foreslaaede Udvalg vil betyde en meget betydelig og aldeles unødigt Udgift. Forslaget aabner imidlertid ogsaa Adgang for Ministeriet til at forelægge det paagældende Udvalg andre Spørgsmaal, ligesom Udvalget selv skal have Adgang til at afgive Be-

tænkning over et hvilket som helst Spørgsmaal, og her staar vi ved det mest betænkkelige ved Forslaget, idet denne Bestemmelse i Virkeligheden gør det paatænkte Udvalg til en Kirkedag eller en Synode, men mod én saadan kan ikke stærkt nok advares. Venstre har før været stærkt mod den, men for J. C. Christensen er den uden Tvivl Maalet.

Altsaa: Er Opgaven kun en Nyordning med Hensyn til Menighedsrepræsentationen og Præstelønninger i Sønderjylland, er det foreslaaede Udvalg uforsvarligt dyrt og helt ubrugeligt, og tager Udvalget videregaaende Opgaver op, kan det blive meget skadeligt.

Kornloven.

Den 11. Marts 1920 skrev *Madsen-Mygdal* i »Berlingske Tidende«: »For det danske Ladbrug er den ubundne Vareomsætning med Udlandet en Livsbetingelse, Produktionen staar og falder med denne Frihed. Landbruget stiller derfor ikke andet Krav, hverken til Lovgivningsmagten eller til de andre Erhverv, end at det maa faa Lov til frit at udfolde Kræfterne i den frie og aabne Konkurrence. Hvad Hjemmeforbruget kræver, er Landbruget villigt til at aflevere til det aabne Markeds Pris, og det er villigt til at betale det samme Markeds Pris for dets Raastoffer.«

Paa dette Grundlag førtes Agitationen mod den hidtidige Ordning. Nu foreslaar den samme Madsen-Mygdal en Ordning, der i Stedet for den ubundne Omsætning sætter tvungen Aflevering af Brødkornet og Udførselsforbud med Dispensationer mod Eksportafgift for Foderkorn; og i Stedet for »det aabne Markeds« Pris sætter han en vilkaarlig Pris. Han har da ført Beviset for, at hele Oppositionens Agitation var bygget paa det løseste Sand.

Endnu i Sommersamlingen lod han i Folketinget forstaa, at hans Kornlov skulde blive billig for Forbrugerne, god for Producenterne og meget billig for Staten. Det Forslag, han stiller, er i Sammenligning med tidligere Kornlove: dyrere for Forbrugerne, noget gunstigere for det større kornsælgende Landbrug, men truende for det kornkøbende Landbrug, og endelig dyrere for Staten.

Efter Kornlovsforslaget afleveres *Rug og Hvede*, ligesom der bliver Opfodringsforbud. Det afleveres til en ensartet Pris, 43 Kr. Td.; dette er 13 Kr. mere end efter dette Aars Kornlov, men meget mindre end de 65—80 Kr., der nu regnes at være »Verdensmarkedets«, »det aabne Markeds« Pris. Om Beløbet er det rette kan omtvistes; det er naturligt, at der foregaar nogen Stigning, ligesom foregaaende Aar, da Priserne i det hele og følgelig ogsaa Produktionsomkostningerne er stegne. Som det Princip, der er fulgt, angives, at de Landboere, der afleverer Brødkorn, skal kunne faa tilsvarende Foderkorn i Stedet; for noget daarligere Majs regner man med en Pris paa 36—37 Kr., saa de 43 Kr. skulde være en dertil svarende Pris. Dette Princip fremstilles som noget nyt. Det er aldeles urigtigt. Allerede i 1914 foreslog N. Frederiksen, Heilbuth m. fl., at Brødkornsprisen skulde sættes i Forhold til Majsprisen og stadig være noget højere; »Venstres« gik den Gang voldsomt mod det. I de følgende Aar fastsattes Prisen hver Gang saaledes, at Majsprisen paa det givne Tids-

punkt laa lavere. *I Kornloven for 1919—20 fastsattes som udtrykkelig Ret at faa Foderkorn i Stedet for det afleverede Korn til samme Pris.*

Med Hensyn til *Brødprisen* foreslaas, at Rug ved Hjælp af Statstilskud skal leveres til Bagerne til samme Pris som nu i Vinter; i den Tid stiger Brødprisen da kun med det Beløb, som skyldes forøgede Fremstillingsudgifter; det regnes at blive omkring 15 Øre paa et Rugbrød; hele dette Beløb lægges paa Forbrugerne uanset, at en Del af det skyldes den Fordyrelse af Kullene, som Valutakurserne foraarsager. Fra 1. April forhøjes Melprisen saa meget, at et Rugbrød fordyres med ca. 30 Øre; Rugbrødsprisen, der nu er ca. 1 Kr., vil da nærme sig til 1 Kr. 50 Øre. For *Hvedemel* fastsættes en meget knap Rationering, kun 8 Mærker maanedlig; her var i Fjor indført Frihed; det er da saa langt fra, at der nu er Tale om »Afvikling« af Rationeringen, at den tværtimod skærpes; det er jo meget mindre end det i Krigstiden sædvanlige. Begrundelsen er, at der skal vises Sparsommelighed til Forbedring af Valutaen; det kunde der være Mening i, hvis det førtes igennem som Led i en almindelig Sparsommelighedsordning; men om noget saadant vil man jo ikke høre Tale. Det er kun Hveden, det gælder. Prisen paa Hvedemel forøges samtidig meget stærkt, saa Franskbrødsprisen vil vokse straks i lignende Forhold som Rugbrødsprisen til April. Det samlede Resultat bliver da en betydelig Fordyrelse af Brødet, Prisstigningsskruen faar endnu en Omdrejning. Fra radikal Side er det foreslaaet ikke nu at træffe Bestemmelse om Rugbrødsprisens Forhøjelse til April. Socialdemokraterne foreslaar, at Rugbrødsprisen ikke skal forhøjes gennem hele Høstaaret. Saa langt tør vi Radikale ikke gaa. Det er muligt, at nogen Forhøjelse af Hensyn til Statens Finanser bliver nødvendig til Foraaret — og tillige forsvarligt paa Grund af de højere Lønninger og Sommertidens gode Arbejde.

Da Kornprisen forhøjes, kræves der, trods Brødprisernes Forhøjelse, meget store Beløb af Statskassen, for at Prisen ikke skal stige endnu højere. Landbrugsministeren regner Udgiften til 90,3 Millioner Kr., hvoraf 66,1 Mill. til Brødprisens Nedsættelse, 24,2 Mill. til: Lagring, Tørring, Transport, Administration og lign.; i Folketinget paavistes det, at dette sidste Beløb er for lavt regnet; han mener, at en Aftale, man er i Færd med at slutte med Statslagrenes Indehavere, vil nedbringe Udgiften dertil til 10,7 Millioner i Stedet for de 16,3 Millioner i Aar; Lagerindehaverne mener imidlertid, at den nye Beregningsmaade vil give dem lige saa meget som før, saa der bliver næppe stort ud af den Besparelse; dernæst vil han nedsætte Tørringsudgiften ved at tørre en mindre Del af Rugen, end det er sket i Aar; det er lidet troligt, at det lader sig gøre uden at forringe Brødet, saa de 4 Millioner dér skulde spares, bliver nok heller ikke til noget. *Det sandsynligste er da, at den virkelige Udgift bliver ca. 100 Millioner.* Deraf regner han at indtjene 17,9 Millioner ved, at Hvedemelet betales højere af Forbrugerne, end Staten betaler det hos Frembringerne; desuden regnes med en Indtægt paa 3 Millioner ved Salg af Rugsigtemel. Tilbage bliver 70 eller 80 Millioner. Madsen-Mygdal mener at kunne faa 30 Millioner deraf ind ved at sælge Rug og Hvede til Udlandet til højere Pris, end Staten giver Producenterne. Det vilde være en meget udpræget »Særskat«. Men det er yderst usandsynligt, at der bliver

Brødkorn tilovers til Salg til Udlandet. I Aar har Hvedebeholdningerne ikke slaaet til, trods en Del Indførsel, og Brødkornsbeholdningen er ved Høstaarets Slutning ringere end i Fjor. Det er muligt, at Høsten bliver en Del større, men det er ikke sandsynligt, at den bliver saa stor, at der er Overskud. De 30 Millioner er da i høj Grad Fuglen paa Taget.

Dernæst vil han tage 20 Millioner Kr. ind ved en Eksportafgift paa Foderkorn; der skal være Udførselsforbud for dette, men Landbrugsministeren skal kunne give Dispensation, naar Vedkommende betaler 60 pCt. af Forskellen paa Salgsprisen og Majsprisen, dog mindst 6 Kr. Td. Om Muligheden for at faa noget ind ved denne »Særskat« vides aldeles intet. Bliver Valutaen ved at falde, er det ikke meget troligt, at der bliver en saadan Forskel paa Bygpris og Majspris, som her er forudsat. Ogsaa denne Indtægt hører da til Fuglen paa Taget.

De sidste 20 Millioner regner Madsen-Mygdal at faa ved en Skat paa visse Selskaber, men Forslag derom foreligger ikke.

Det sikre er da en Udgift paa 90—100 Millioner, hvoraf 42,5 til Prisnedsættelse, 41,8 til Tørring, Lagring, Transport, Administration (3,5 Millioner). Han er meget stolt af, at han mener at kunne nedsætte det sidste Beløb til ca. 24 Millioner, men det er som sagt yderst usandsynligt, at dette sker; noget mindre Udgift bliver der vel til disse Ting, da Ombytningen og Ligningen er opgivet, men dette har ogsaa betydelige skadelige Følger. Fra de 84,3 Millioner bør trækkes 8 Millioner Overskud paa Foderstofcentralen og 23,2 Millioner, indvundne paa Hvedemel og Rugsigtemel, saa den virkelige Udgift bliver ca. 53 Millioner.

I Februar 1919 oprettedes en »Foderstofcentral«, der skaffede billige Foderstoffer og fik dem til Landet til billige Fragter ved Aftaler med Rederne. Den indvundne Fragtbesparelse regnes til 12—13 Millioner Kr., og der regnes med et Overskud paa 8 Millioner til Staten, foruden at Landmændene har faaet Varerne billigere end ellers muligt. Madsen-Mygdal har hele Tiden været en Modstander af denne Ordning, og han har allerede foranlediget den hævet for Kagernes Vedkommende og vil formentlig foreslaa den hævet ogsaa for Majs; Restbeholdningen er i August solgt ud til 35 Kr., hvilket bringer et Tab paa et Par Millioner, skøndt Markedsprisen ved Salget var ca. 38 Kr.; derved er det muligt nu at regne Majsprisen saaledes, at den foreslaaede Brødkornspris staar i tilfredsstillende Forhold til den. Under Folketingsdiskussionen paastod han, at de almindelige Fragter ikke var højere end de aftalte; det har en ganske kort Tid været Tilfældet, men nu ligger de allerede igen et Par Kroner højere Tønden. Det radikale Venstre foreslog derfor, at der atter for næste Aar skulde træffes saadanne Aftaler med Skibsrederne, som i Aar har været til saa megen Gavn for Landmændene.

Forslaget om *Dispensation fra Udførselsforbudet for Foderkorn* mod en Afgift modsatte Det radikale Venstre sig. Det er utvivlsomt, at det vil medføre Spekulation og Prisstigning paa det Foderkorn, der skal bruges i Landet, til Skade for den dyriske Produktion, hvorpaa det mindre Landbrug hviler. Kom en saadan Eksport i Gang, vilde den blive til Gavn for de større Landbrugere, der kan sælge Foderkorn, til Skade for de mindre Landbrugere, der skal købe det. Overfor Paastanden om, at der tidligere var Sidestykke til denne Eksportafgift, paaviste N. Frederiksen,

at disse Afgifter var til Gavn for Landbruget, medens denne er til Skade for Flertallet af Landbrugerne. Der har været en Afgift paa Kvægekспорт til Tyskland; Eksporten var da *begrænset* til 6000 Stkr. ugentlig; foregik Eksporten uden Afgift, blev det til Gavn for de faa heldige, nu nedsattes ved Hjælp af Afgiften Prisen for Forbrugerne paa Hjemmemarkedet, saaledes at alle kunde sælge den med rimelig Fortjeneste. Paa lignende Maade fandtes en Froafgift. Til Norge udførtes en Tid Brødkorn til højere Pris, end Landboerne fik her, men Overskudet brugtes at nedsætte Prisen paa Salpeter til Gavn for Landmændene.

Det var tidligere den stadige Klage, at Indenrigsministeren vilde regere »enevældigt«; ikke mindst Madsen-Mygdal har klaget derover; Sandheden var, at de Bemyndigelser, der tidligere gaves Indenrigsministeren, atter og atter havde Tilføjelsen »efter Aftale med Rigsdagens Finansudvalg« eller »efter Forhandling med Kornudvalget« eller lignende I det Lovforslag, Madsen-Mygdal nu har forelagt, er der 12 §'er; 10 Gange hedder det, at Landbrugsministeren »bemyndiges til . . .«, den 11. § indeholder de hidtil gældende Straffebestemmelser, der før var saa forhadte. Kornudvalget forsvinder. Det radikale Venstre foreslog at indsætte den gamle Tilføjelse »med Tilslutning af Rigsdagens Finansudvalg« og at bevare et Kornudvalg; særlig foreslog man, at der i dette skulde findes Repræsentanter for Sønderjylland.

Om dette Kornlovsforslag kan da siges, at det bringer ingenlunde mindre Indgreb i Friheden end tidligere Kornlove, men den Tvang, det paalægger, drejes til Gunst for de større Landbrugere, medens Hensynet til de mindre træder tilbage. Vægten lægges paa Kornsalg, ikke paa den dyriske Produktion. For mindre Landbrugere beytder det ikke meget, at de faar nogle Kr. mere for de faa Tønder Brødkorn, de sælger, naar de skal betale mere for Brødet og faar Udsigt til dyrere Foderkorn. Men dertil kommer, at hele det finansielle Grundlag svæver i Luften; der bliver en stor Udgift for Staten; de Skatter, med hvilke den skal betales, naar de Indtægter, Madsen-Mygdal fantaserer om, glipper, om dem faar vi intet at vide. (Se nærmere navnlig N. Frederiksens og Rodes Taler ved Kornlovens Behandling i Rigsdagstidende, samt om Madsen-Mygdal og tidligere Kornlove, Valgbogen 1918 II, S. 26, 29, 35—37, 47, 50).

Boligspørgsmaalet.

Vanskelighederne ved at skaffe det fornødne Antal Boliger vokser stadig. Ministeriet har ikke endnu taget Skridt til Afbødelse heraf. Det afventer en Betænkning af Boligkommissionen. Imedens lader det Spørgsmaalet om *Huslejelovgivningen* staa aabent. Indenrigsministeren udtalte i Sommer, at »for Tiden« ønskede han ikke at foreslaa »principielle« Ændringer i Huslejeloven. Der har siden blandt Lejerne hersket megen Uro. Man ved jo ikke, naar Tiden til de principielle Ændringer kommer, og hvor vidt de rækker. Under saadanne usikre Forhold er det meget uheldigt, at Huslejeloven kun forlænges til 1. April. Det medfører, at Lejerne føler sig ganske usikre. Man frygter, at naar Valgene er omme, da skal der komme Ændringer, som stiller Lejerne langt vanskeligere end hidtil.

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk